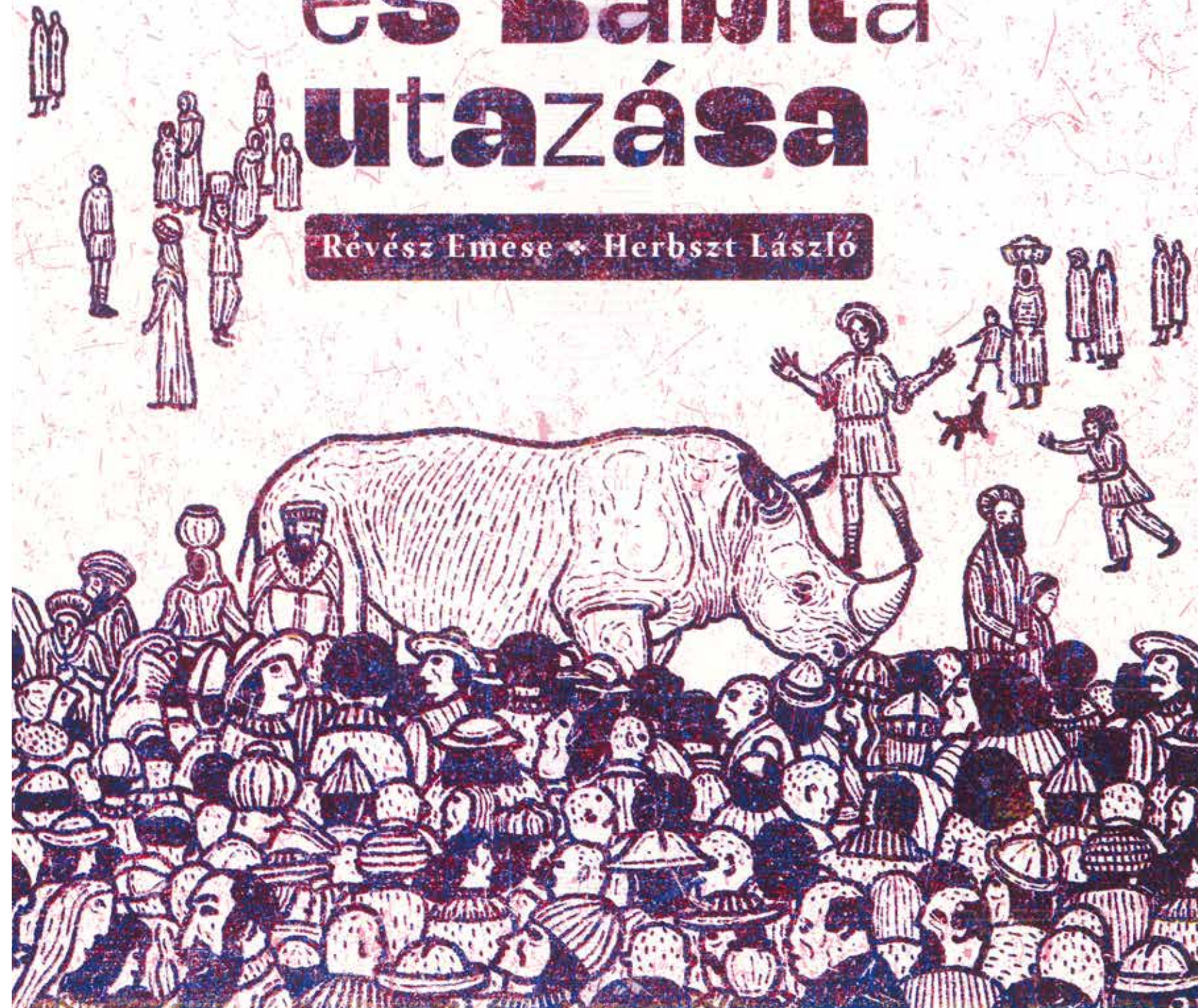

Révész Emese ❖ Herbszt László: Ganda és Babita utazása

Ganda és Babita utazása

Révész Emese ✦ Herbszt László

Most, hogy felnőtt asszonyként felidézem ifjúkoromnak ezt a kalandos időszakát, eszembe jutnak azok a hónapok, amikor különleges barátság fűzött egy ritka orrszarvúhoz. Átszeltük a földgolyót, elhagytuk szülőföldemet, Indiát, hogy új otthonomba, Európába érkezzünk. Akkoriban, tízéves kislányként úgy képzeltem, hogy Gandának, a rinocérosznak boldog gyerekkora volt. Orrszarvú testvéreivel és szüleivel szabadon kószált a prérin, lába alatt hangosan dobogott a föld. Máskor csak üldögélt a dagonyában és élvezte, ahogy bőrért nyaldossa a meleg, iszapos víz. A mangó sehol sem olyan édes, mint otthon, Indiában – én úgy hittem, Ganda akár százat is meg bírt enni belőle.

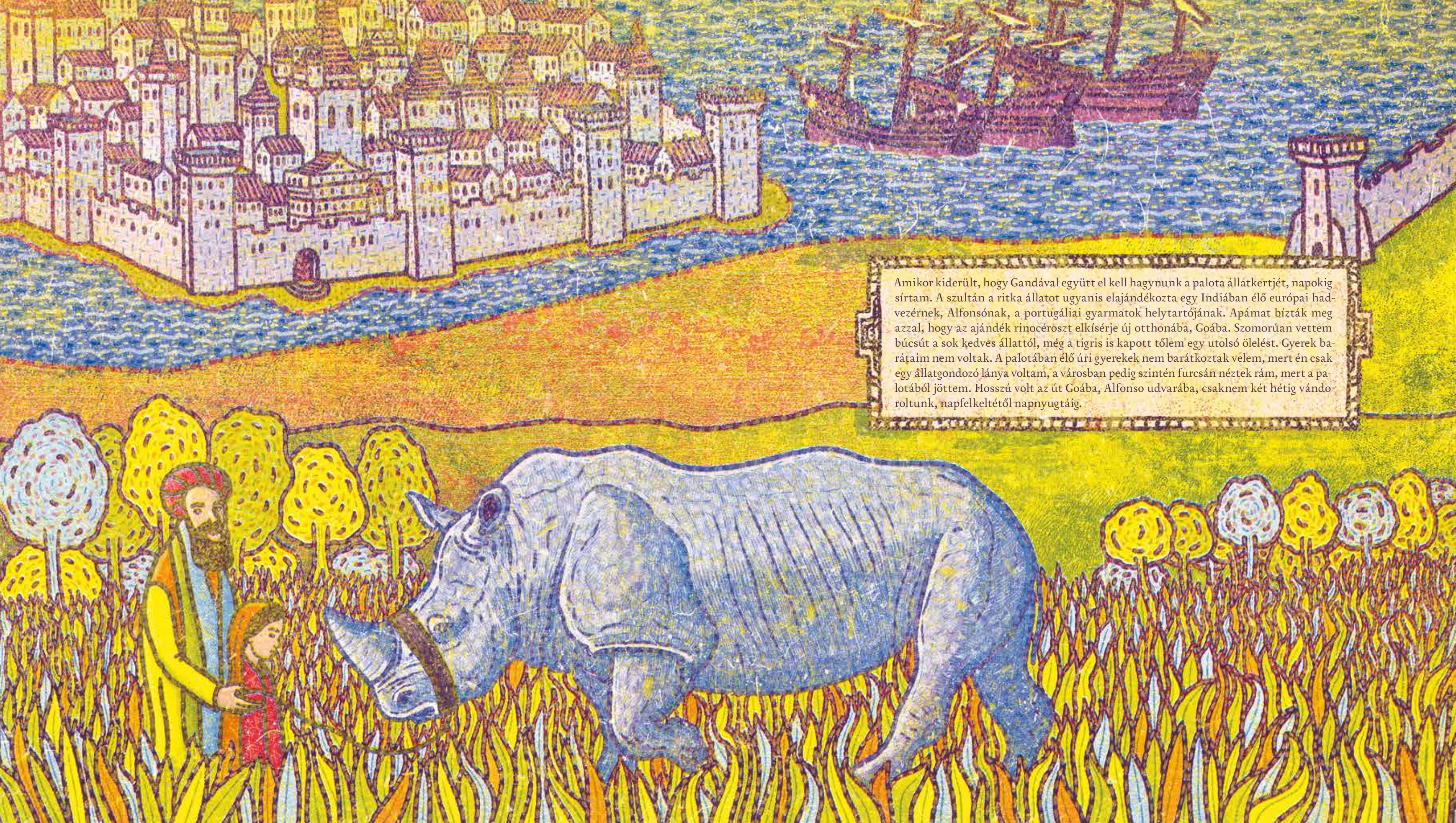

A szüleim a Babita nevet adták nekem, ami a mi hindi nyelvünkön idegent jelent. Édesanyámra alig emlékszem, mert egészen kicsi voltam, amikor meghalt. De az arcképe mindig velem van a nyakamban lógó medálba rejtve. Édesapám a szultán szolgálatában volt állatgondozó. Így engem, amióta az eszemet tudom, mindig állatok vettek körül. A szultán állatkertje messze földön híres volt, egész Indiában alig akadt párja. Édesapám foglalkozott az uralkodó állatkertjének legértékesebb kincsével, az elefántcsordával. Etette, mosdatta, sétáltatta őket. Néha én is segítettem neki, szénát vittem az elefántoknak és lecsutakoltam a borjakat. Mikor a szultán hadba indult, díszes szőnyegekkel terítették le a harci elefántokat, és ő trónolt a legnagyobb, legerősebb példányon.

Jól emlékszem a napra, amikor az orrszarvút először megláttam: épp a tizedik születésnapomon történt. Olyan volt nekem az érkezése, mint egy különleges ajándék. Ő volt az első rinocérosz a szultán állatkertjében. A távoli bengáli sztyeppéken fogták be, és szíjakra kötve vezették be a kertbe. Első gondolatom az volt, hogy ilyen furcsát én még sosem láttam. A behemót állat esetlenül mozgott, gyűrött bőre úgy lógott le róla, mint egy kinőtt ruha, apró szeme fölött két kis fül ágaskodott, az orra tetején pedig vicces púpként türemkedett ki a szarva. Kimerült és sártól csatakos volt a heteken át tartó vándorlástól. Apám adott neki szénát és vizet, én segítettem lecsutakolni. Rücskös bőre a redők hasítékaiban rózsaszín és puha tapintású volt. Hálásan pislogott rám, miközben tisztogattam. Apámtól tudtam, hogy a látása gyenge, de a szaglása és a hallása kiváló. Gandának neveztem el.

Amikor kiderült, hogy Gandával együtt el kell hagynunk a palota állatkertjét, napokig sírtam. A szultán a ritka állatot ugyanis elajándékozta egy Indiában élő európai hadvezérnek, Alfonsónak, a portugáliai gyarmatok helytartójának. Apámat bízták meg azzal, hogy az ajándék rinocéroszt elkísérje új otthonába, Goába. Szomorúan vettem búcsút a sok kedves állattól, még a tigris is kapott tőlem egy utolsó ölelést. Gyerek barátaim nem voltak. A palotában élő úri gyerekek nem barátkoztak velem, mert én csak egy állatgondozó lánya voltam, a városban pedig szintén furcsán néztek rám, mert a palotából jöttem. Hosszú volt az út Goába, Alfonso udvarába, csaknem két hétig vándoroltunk, napfelkeltétől napnyugtáig.

Alfonso udvara közel sem volt olyan hatalmas és díszes, mint a szultán palotája. Állatkertet sem tartott, csak ménese volt harci lovakból és elefántokból. Az elején nehezen boldogultunk, mert a portugálok nem értették a mi hindi nyelvünket. Öltözködésük, szokásaik is idegenek voltak. Kezdetben Caroline úrnő, a vezér felesége fordított nekünk, aki az itt töltött évek alatt megtanulta a nyelvünket. Rövidesen portugál nyelvleckéket is adott nekem, sőt, megtanított írni és olvasni. Megmutatta a könyvtárszoba földgömbjén hazáját, Portugáliát. Alfonso vezérrel szinte sosem találkoztunk, ő csak a katonai hódításaival foglalkozott. Gandára úgy tekintett, mint egy tárgyra, egy diplomáciai ajándékra, amit bármikor tovább lehet adni. És vele együtt, mint szükséges kelléket, minket is. Pár hónap után a rinocéroszt Alfonso el is ajándékozta, méghozzá a portugál királynak. Megparancsolták, hogy készülődjünk, utazunk Lisszabonba. Hosszú-hosszú utazás várt ránk a távoli Európába. 1515-öt írtunk ekkor.

Korábban sosem utaztam még hajón, úgyhogy szorongva vártam a nagy kalandot. Hajónk az *Irgalmas Miasszonyunk* nevet viselte, egy pompás vitorlás karavella volt. Elsőre hatalmasnak tűnt, de a négy hónap alatt, amit utunk során a fedélzetén töltöttünk, egyre szűkebbnek éreztük. A kapitány csordultig töltötte hajóját drága fűszerekkel és kelmékkel, és csöppet sem örült annak, hogy egy ormótlan rinocérosz foglalja el a jól eladható luxustermékek helyét. Minket a hajófenék egy távoli, sötét részében helyeztek el, mindössze annyit sikerült elérnünk, hogy naponta felvihettük a fedélzetre sétáltatni Gandát. Apám gyorsan összebarátkozott a legénységgel, de én, egyedüli lányként és gyerekként, nagyon magányosnak éreztem magam. Ganda itt lett a legjobb barátom. Gyakran énekeltem neki olyan dalokat, amiket még édesanyámtól hallottam, a viharos éjszakákon pedig hozzá bújtam. Puha és meleg teste úgy ölelt körül, mint egy takaró.

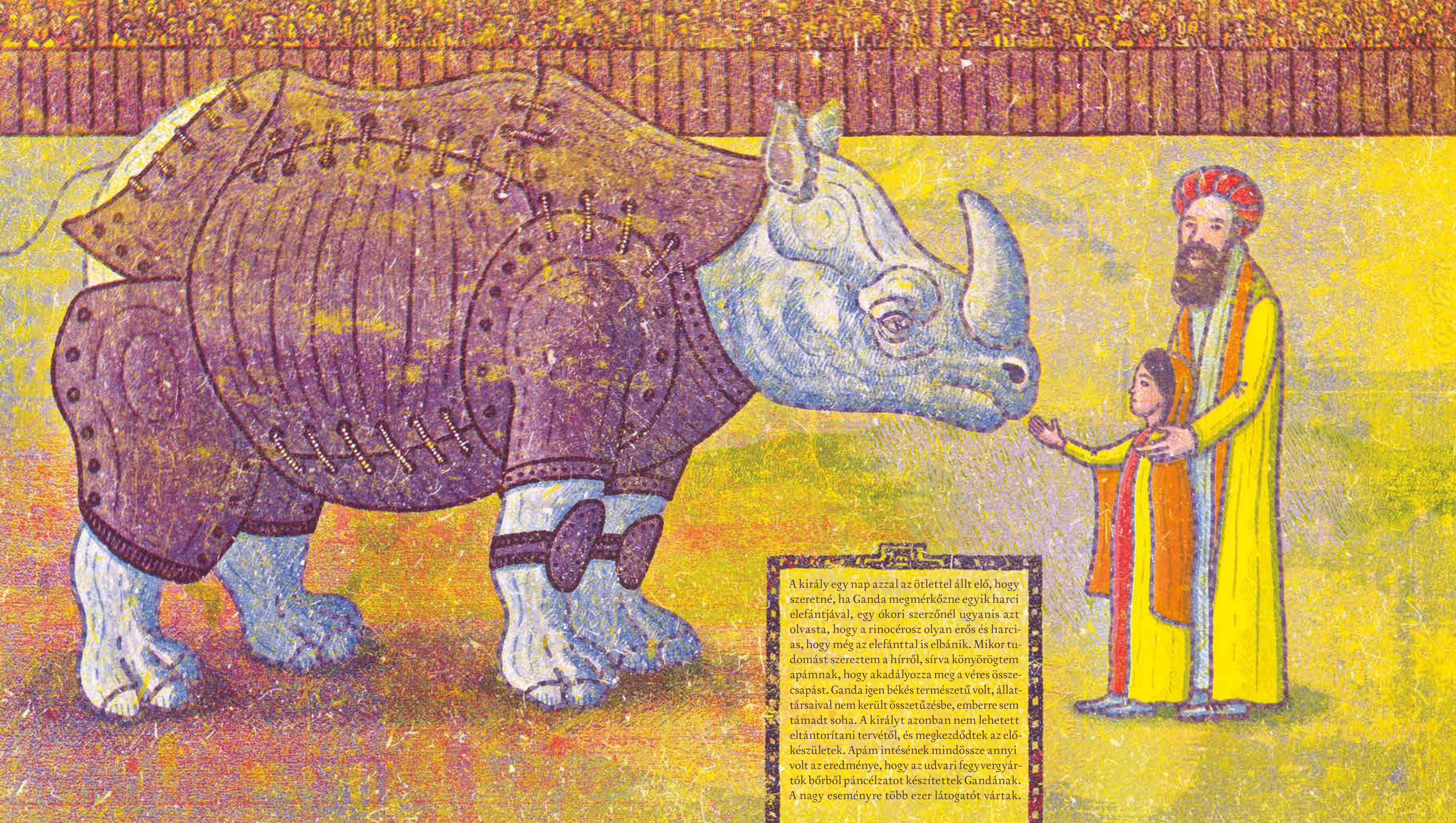

Noha Caroline úrnő már mutatott képet Lisszabonról, álmaimban sem gondoltam volna, hogy ilyen csodálatos. Amikor feltárult előttünk a portugál főváros hatalmas kikötője, úgy éreztük, a világ középpontjába érkeztünk. Mintha a föld minden népe ide gyűlt volna össze, megannyi bőrszín, nyelv, színpompás és különös ruhák kavalkádja fogadott. Távoli földrészekről érkező kereskedők kínálták portékáikat, illatos szegfűszeget, fahéjat, szerencsendiót, ízes borokat, ritka gyümölcsöket, különleges kelméket.

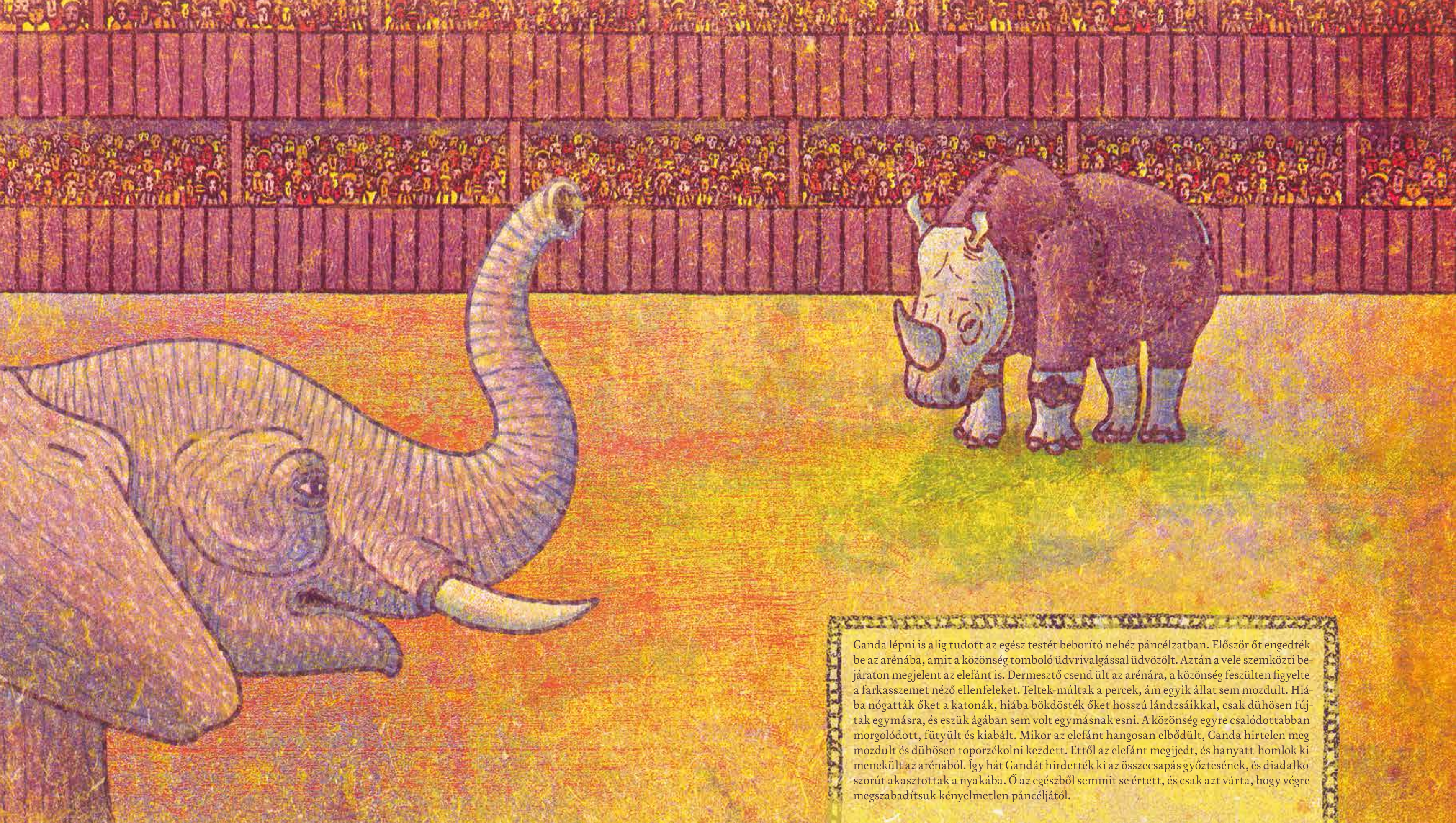
A mi kis triónk, apámmal és Gandával, még ebből a színes forgatagból is kitért. Miközben a király testőrsége felkísért bennünket a palotába, megállt a forgalom az utcákon, az emberek ámulva mutogattak Gandára.

Ganda óriási látványosság lett Lisszabonban, sőt, egész Európában. Sokan úgy gondolták, hogy ilyen állat nem is létezik, és minden bizonnyal a képzeletbeli egyszarvú, az unikornis rokona. Így hát Ganda a király népes állatkertjének legdíszesebb helyére került, egy külön neki épített ketrecbe. A hosszú utazástól kimerült, lefogyott rinocéroszt mindenféle finomsággal ellátták, apát pedig kinevezték az „udvari unikornis” őrévé. Mánuel király Gandát állatgyűjteményének legfőbb ékességeként mutogatta az ide érkező vendégeknek, akik között Európa legnagyobb uralkodói, török szultánok, afrikai királyok és kínai mandarinok is akadtak. Én csak esténként láthattam Gandát, amikor hazajöttem a szövőműhelyből, ahol dolgoztam. Mivel ekkor még alig tudtam a nyelvet, és továbbra is otthonom viseletét, a szarit hordtam, a helybeli lányok nehezen fogadtak be. Apám sokat dolgozott, Ganda pedig olyan volt nekem, mint idegen földön egy emlék a hazámból.

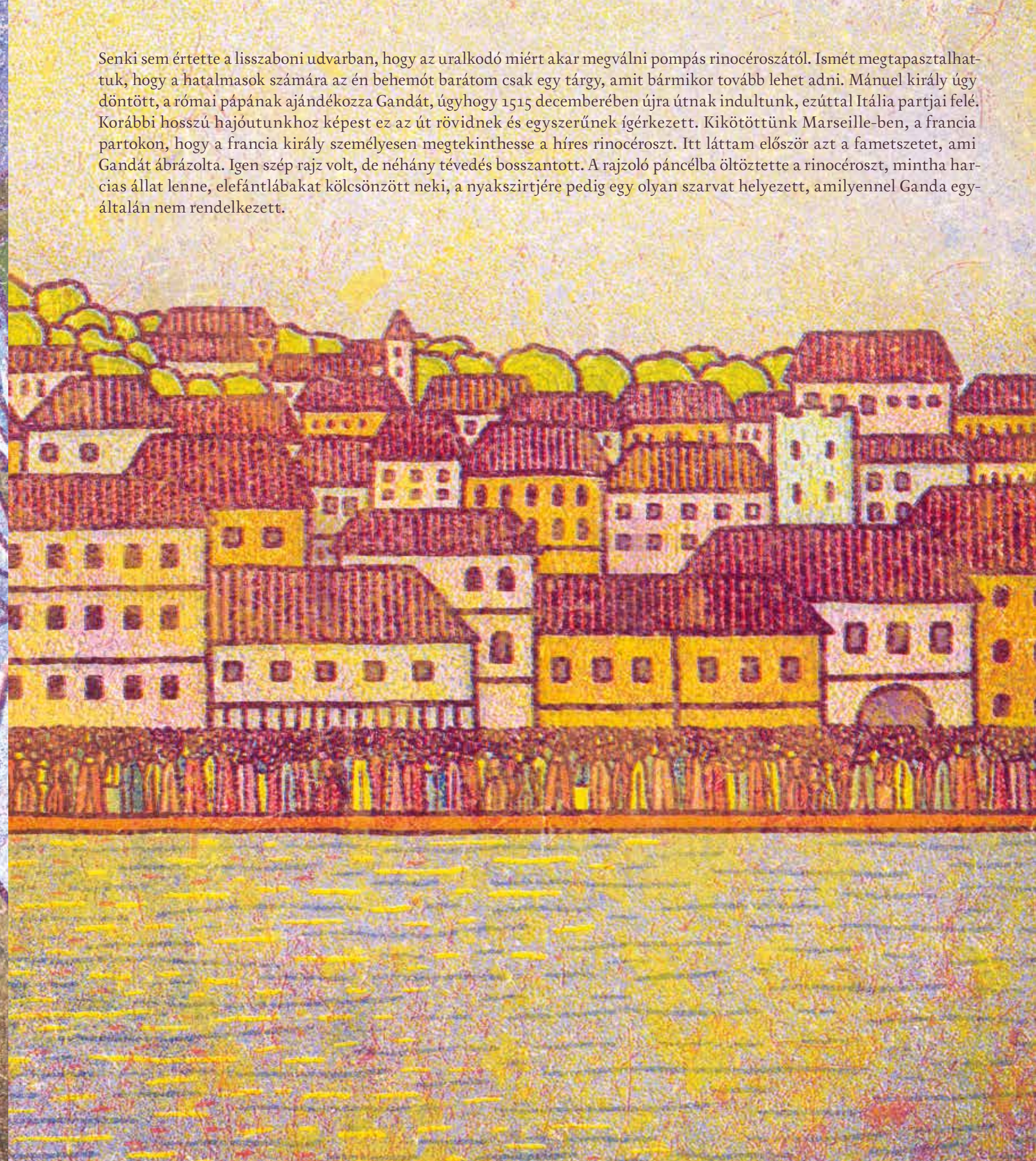
A király egy nap azzal az ötlettel állt elő, hogy szeretné, ha Ganda megmérkőzne egyik harci elefántjával, egy ókori szerzőnél ugyanis azt olvasta, hogy a rinocérosz olyan erős és harcias, hogy még az elefánttal is elbánik. Mikor tudomást szereztem a hírről, sírva könyörögtem apámnak, hogy akadályozza meg a véres összecsapást. Ganda igen békés természetű volt, állattársaival nem került összetűzésbe, emberre sem támadt soha. A királyt azonban nem lehetett eltántorítani tervétől, és megkezdődtek az előkészületek. Apám intésének mindössze annyi volt az eredménye, hogy az udvari fegyvergyártók bőrből páncélzatot készítettek Gandának. A nagy eseményre több ezer látogatót vártak.

Ganda lépni is alig tudott az egész testét beborító nehéz páncélzatban. Először őt engedték be az arénába, amit a közönség tomboló üdvívalgással üdvözölt. Aztán a vele szemközti bejáraton megjelent az elefánt is. Dermesztő csend ült az arénára, a közönség feszülten figyelte a farkasszemet néző ellenfeleket. Teltek-múltak a percek, ám egyik állat sem mozdult. Hiába nógatták őket a katonák, hiába bökdösték őket hosszú lándzsáikkal, csak dühösen fújtak egymásra, és eszük ágában sem volt egymásnak esni. A közönség egyre csalódottabban morgolódott, fütyült és kiabált. Mikor az elefánt hangosan elbődült, Ganda hirtelen megmozdult és dühösen toporzékolni kezdett. Ettől az elefánt megijedt, és hanyatt-homlok kimenekült az arénából. Így hát Gandát hirdették ki az összecsapás győztesének, és diadalkoszorút akasztottak a nyakába. Ő az egészből semmit se értett, és csak azt várta, hogy végre megszabadítsuk kényelmetlen páncéljától.

Senki sem értette a lisszaboni udvarban, hogy az uralkodó miért akar megválni pompás rinocéroszától. Ismét megtapasztalhatuk, hogy a hatalmasok számára az én behemót barátom csak egy tárgy, amit bármikor tovább lehet adni. Mánuel király úgy döntött, a római pápának ajándékozta Gandát, úgyhogy 1515 decemberében újra útnak indultunk, ezúttal Itália partjai felé. Korábbi hosszú hajútunkhoz képest ez az út rövidnek és egyszerűnek ígérkezett. Kikötöttünk Marseille-ben, a francia partokon, hogy a francia király személyesen megtekinthesse a híres rinocéroszt. Itt láttam először azt a fametszetet, ami Gandát ábrázolta. Igen szép rajz volt, de néhány tévedés bosszantott. A rajzoló páncélba öltöztette a rinocéroszt, mintha harcias állat lenne, elefántlábakat kölcsönzött neki, a nyakszirtjére pedig egy olyan szarvat helyezett, amilyennel Ganda egyáltalán nem rendelkezett.

Miközben továbbutaztunk Itália partjai felé, egyik éjszaka arra ébredtem, hogy lerepülök az ágyról. A hajó az oldalára fordult, aztán vissza, mintha egy őrült körhintán ülnénk. Odakint a folyosón emberek rohantak, kiabáltak. Apám csuromvizesen berontott a kabinunkba, szó nélkül felkapott, és rohant velem felfelé, a fedélzetre. Fél szemmel még láttam, ahogy zúdul be a víz oda, ahol az imént még aludtam. Odafent pokoli vihar tombolt, a hatalmas hullámok úgy dobálták a hajónkat, mint egy papírcsónakot.

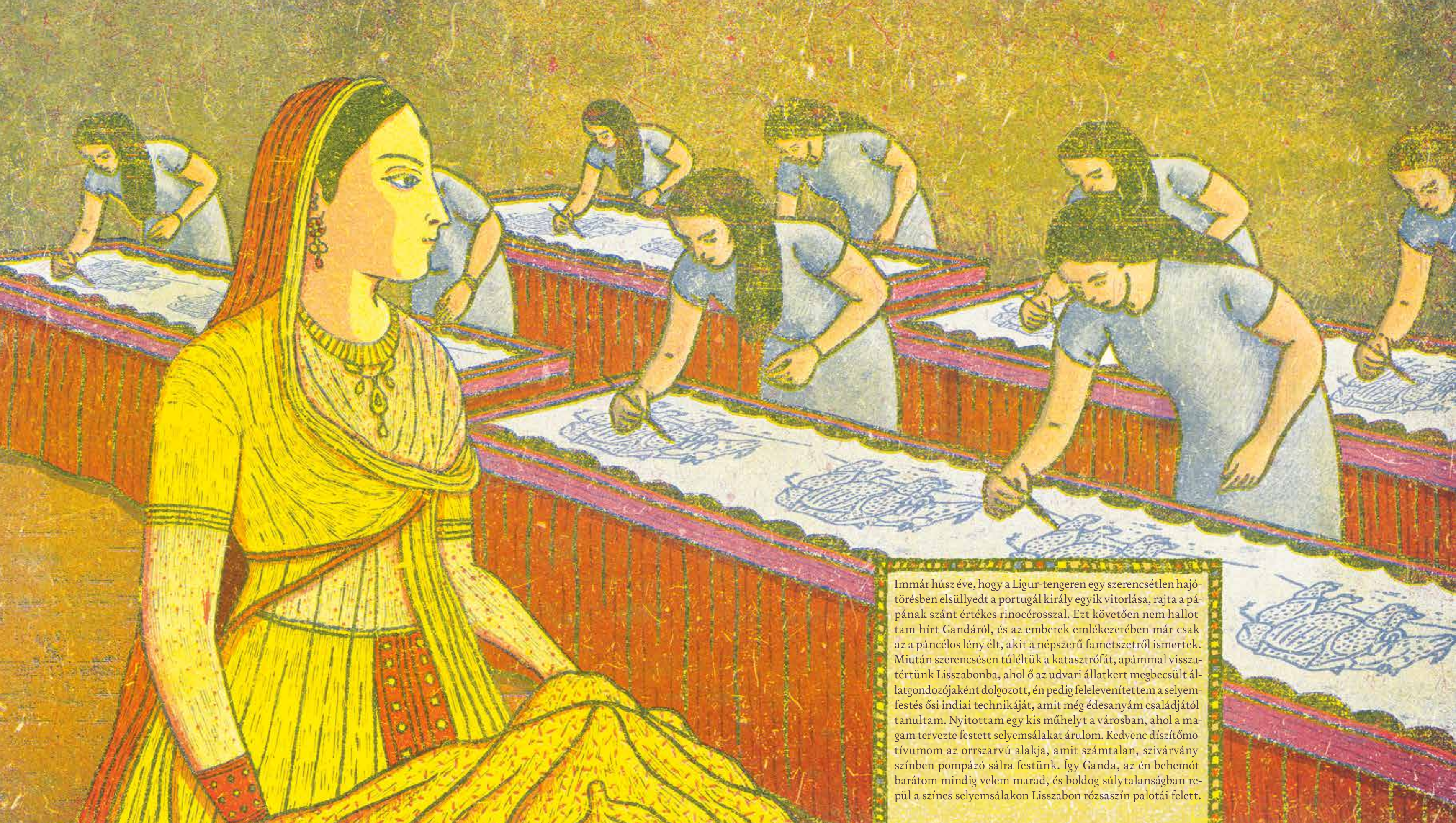

Apám erős karjával szorított, miközben a vízpárától szinte fuldokolva mászott le velem a mentőcsónakba. Amint megérkeztünk, a köteleket már el is oldották, és a viharos szélben sebesen távolodtunk a süllyedő hajótól. Én a félelemtől és a hidegtől vacogva még mindig apám nyakába kapaszkodtam, és megállás nélkül Ganda nevét hajtogattam.

– Ne félj, Babita! Kiszabadítottam – mondta apám.

A legénység ugyanis a hajóhoz kötözte Gandát, hogy ne csúszkáljon a hánykolódó hajón.

A rinocéroszok köztudottan kiváló úszók, így tudtam, hogy ha apám eloldozta a köteleit, Ganda bizonyosan megmenekült. Ismerve erejét és kitartását, Indiáig talán meg se állt.

Immár húsz éve, hogy a Ligur-tengeren egy szerencsétlen hajótörésben elsüllyedt a portugál király egyik vitorlósa, rajta a pápának szánt értékes rinocéroszal. Ezt követően nem hallottam hírt Gandáról, és az emberek emlékezetében már csak az a páncélos lény élt, akit a népszerű fametszetről ismertek. Miután szerencsésen túléltek a katasztrófát, apámmal visszatértünk Lisszabonba, ahol ő az udvari állatkert megbecsült állatgondozójaként dolgozott, én pedig felelevenítettem a selyemfestés ősi indiai technikáját, amit még édesanyám családjától tanultam. Nyitottam egy kis műhelyt a városban, ahol a magam tervezte festett selyemsálakat árulom. Kedvenc díszítőmotívumom az orrszarvú alakja, amit számtalan, szivárványszínben pompázó sálra festünk. Így Ganda, az én behemót barátom mindig velem marad, és boldog súlytalanságban repül a színes selyemsálakon Lisszabon rózsaszín palotái felett.

ISBN 978-615-115-195-2

Megjelent a Pagony Kiadó gondozásában 2026-ban.

1114 Budapest, Bartók Béla út 15/a ❖ www.pagony.hu

Ötlet, szöveg: ©*Révész Emese*, 2026

Illusztráció, könyvterv: ©*Herbst László*, 2026

Kiadás ©Pagony Kiadó Kft., 2026

Felelős kiadó: *Demény Eszter és Ürögdi András*

Felelős szerkesztő: *Kovács Eszter*

Műszaki szerkesztő: *Pais Andrea*

Az illusztrációk kivitelezéséhez nyújtott segítségért
köszönet a MOME TechParknak.

Magasnyomtatás: *Szili József*

Riso nyomtatás: *Harangozó Imre*

Magasnyomó forma készítése: *Balla Benjámín*

Produkciós munkák: Wunderlich Production Kft.

Produkciós vezető: *Mészáros Gabriella*

Nyomás, kötés: KvadratPrint

Felelős vezető: *Bánáti László*

www.kvadratprint.hu

Nemzeti
Kulturális
Alap

A könyv megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.